

DREPTUL

LEGISLAȚIUNE — DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚA — ECONOMIE POLITICĂ

DIRECTOR: C. G. DISSESCU

PRIM-REDACTOR: V. ATHANASOVICI

REDACTORI: PAUL NEGULESCU, DEM. NEGULESCU, AL. CERBAN, G. MEITANI, G. G. DANIELOPOLU, G. C. CRISTESCU.

ZIARUL APARE
JOIA ȘI DUMINECA

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA STRADA DOAMNEI, 20

REDACTOR-ADMINISTRATOR
B. P. RADULESCU**ABONAMENTELE**se fac pe an și pe jumătate de an
la 1 Ianuarie și 1 Iulie

Dela 1 Iulie până la 1 Sept. ziarul nu apare

GRIGORE G. PĂUCESCU

FONDATOR-PROPRIETAR

Un număr: 50 bani
Un număr vechiu 1 leu**COSTUL ABONAMENTULUI**

Pe an, 40 lei; pe jumătate an, 20 lei

Studenții plătesc pe jumătate

Pentru străinătate se adaugă timbrul postal

S U M A R :JURISPRUDENȚA ROMÂNĂ. — *Inalta Curte de casațiune și justiție, secțiunea I: Gh. Cupa cu facultatea de medicină și alții. — Observație de d-l D. Alexandresco.**Curtea de apel din Galați, secțiunea I: Aтанase Demitrof cu Banca Marmorosch Blank și alții.**Tribunalul Ilfov, secțiunea III: P. Teodorescu și alții cu Maria I. Anghel. — Observație de S. R.**Buletinul publicațiilor judiciare.***JURISPRUDENȚA ROMANA****INALTA CURTE DE CASAȚIUNE ȘI JUSTIȚIE**
SECȚIUNEA I*Audiența dela 17 Noembrie 1909*

Președința d-lui G. N. Bagdat, prim-președinte

Gh. Cupa cu Facultatea de medicină

SUBSTITUȚIUNE FIDEICOMISARĂ. — ELEMENTE. — BUNURI. —
INDISPONIBILITATE. — ART. 803 CODUL CIVIL.TESTAMENT. — LEGATAR UNIVERSAL. — SARCINI. — CREAREA
UNEI INSTITUȚIUNI. — DISPOZIȚIUNE LICITĂ.TESTAMENT. — LEGAT CU SARCINI. — INSTITUȚIUNE DE BINE-
FACERE. — DACĂ SE POATE CREA PRIN TESTAMENT. — DACĂ LE-
GATUL ESTE LĂSAT UNEI PERSOANE INCERTE.

1° Din termenii art. 803 din codul civil, rezultă că este de esența substituțiunii fideicomisare ca donatarul sau legatarul să fie însărcinat de a conserva liberalitatea și de a o remite, după moartea sa, altei persoane desemnate de donator sau testator. Legiuitorul, prin citatul text de lege, a isbit de nulitate atari dispozițiuni pentru rațiunea ca bunurile să nu fie lovite de indisponibilitate, ceea ce ar fi contrar principiului circulațiunii lucrurilor, care este fundamentul stării economice a societății moderne.

2° Dispozițiunea testamentară prin care testa-

torul însărcinează pe legatarul său universal ca în timpul vieții sale să clădească și să întrețină un azil de alienați, nu întrunește nici unul din caracterele substituțiunii fideicomisare, deoarece legatarul nu este însărcinat să păstreze vre-o liberalitate și să o remită la moartea sa unei alte persoane, ci liberalitatea trece instituțiunii chiar în timpul vieții legatarului.

3° O persoană poate în timpul vieții să afecteze bunurile sale pentru înființarea unei instituțiuni de binefacere și să facă a i se da recunoașterea de persoană morală din partea Statului.

Facultatea de a crea un asemenea așezământ constituind exercițiul dreptului de proprietate, poate să fie transmis prin act de ultimă voință către o altă persoană și, în asemenea caz, legatul nu este adresat unei persoane necerte, ci este făcut unei persoane capabile de a-l primi

No. 438. — Respins, ca nefondat, după divergență, recursul făcut de Gh. Cupa contra deciziunii Curții de apel din București, secția I, cu No. 298 din 1906, dată în proces cu Facultatea de medicină și alții.

S'au ascultat: d-nii avocați Gr. Urlățeanu și C. C. Arion, în dezvoltarea motivelor de casare; d-nii avocați M. Cireșeanu și D. Comșa, în combateri; d-l procuror general C. R. Manolescu, în concluziuni

Curtea, deliberând,
Asupra motivelor I și III de casare:

«Violarea art. 803 din codul civil, denaturarea actului, omisiune esențială și exces de putere.

«Curtea, față de un testament al defunctei Ana Darvari, care conține toate elementele substituțiunii fideicomisare, obligațiunea

de a păstra și transmite după moarte și instituirea a doi legatari succesivi, pe motiv de interpretare, denaturează actul, îl consideră ca un testament cu sarcini și prin exces de putere declară valabil un testament absolut nul după art. 803 c. civ.

«Mai comite și o omisiune esențială. În adevăr, pentru a dovedi că ne găsim în fața unei substituțiuni fideicomisare, am invocat la Curte faptul că al doilea instituit, Facultatea, a cerut și s'a pus chiar în posesiune în această calitate, Curtea omite absolut a se pronunța asupra acestui argument hotărîtor, care era de natură a schimba interpretarea ce a dat testamentului.

«Omisiune esențială, deoarece Cuetea de apel omite a se pronunța asupra unui mijloc de apărare ce am invocat, și anume că chiar Facultatea de medicină, prin modul cum a executat testamentul defunctei Ana Darvari, a recunoscut că dânsa este legatară directă a defunctei, și Facultatea venind la moștenire numai după și la moartea defunctului soț, primul instituit, testamentul conține instituțiunea fideicomisară, care anulează întreg testamentul.

«Acest mijloc de apărare fiind un mijloc esențial, căci este de natură a schimba soluțiunea adoptată de Curte, omiterea Curții de a se pronunța asupra lui constituie o omisiune esențială, de natură a aduce casarea deciziunii».

Având în vedere că din decizia supusă recursului se constată că recurentul, în calitate de moștenitor al fratelui său Victor Cupa, care este legatarul universal al d-r. G. Polizu, părintele defunctei Ana G. Darvari, a cerut ca, față cu minoara Margareta, fica și moștenitoarea lui d-r. Darvari, din a doua căsătorie, reprezentată prin tutoarea sa legală Elena G. Darvari și față cu facultatea de medicină și cu casa școalelor, să se anuleze testamentul olograf făcut de Ana G. Darvari la 10 Februarie 1884, pentru motivul că dispozițiile dintr'ansul ar fi nule din două puncte de vedere: 1) pentru că conțin o substituție fideicomisară prohibită de art. 803 din codul civil; și 2) pentru că, în orice caz, legatul este făcut unei persoane incapabile de a-l primi după art. 808 din codul civil;

Considerând că, prin decizia supusă recursului, Curtea de apel a respins acțiunea din ambele puncte de vedere, cari acum sunt deduse în judecata acestei înalte Curți prin motivele de casare;

Considerând că chestiunea care face obiectul acestor motive de casare, este de a se ști dacă dispoziția din testamentul defunctei Ana G. Darvari, făcut la 10 Februarie 1884, conține o substituție fideicomisară prohibită de art. 803 din codul civil, sau dacă constituie un legat cu sarcini, cum a decis Curtea de apel;

Considerând că, prin dispoziția din testament, a cărei nulitate se cere, Ana G. Darvari, după ce declară că lasă pe soțul său G. Darvari, legatar universal asupra cotităților disponibile a întregii sale averi mișcătoare și nemiscătoare, apoi adaogă textual: «din venitul averii mele legatarul universal va capitaliza bani pe fiecare an pentru clădirea unui azil de alienații și după ce se va strânge bani suficienți, se va clădi acel azil în București și va întreține un număr de paturi proporțional cu venitul stării mele pe cât timp va trăi soțul meu. După moartea sa, averea mea mișcătoare și nemiscătoare va trece sub

direcția facultății de medicină din București, care va fi pusă îndată în posesie și va administra după cum cere cuviința acel azil;

Considerând că, din termenii chiar în care este concepută această dispoziție de ultimă voință, rezultă că testatoarea a voit un singur lucru și anume că averea sa și venitul acelei averi să serve pentru crearea și întreținerea în perpetuitate a unui azil de alienați; că o asemenea operă fiind o instituțiune de bine-facere, afectarea bunurilor în acest scop are o cauză licită și deci permisă de lege; că pentru realizarea voinței sale, testatoarea, după ce a constituit legatar universal pe soțul său d-r. G. Darvari, l'a însărcinat cu înființarea azilului, și deci în mod implicit și cu obligația de a face să fie recunoscut ca persoană morală; că, pentru funcționarea perpetuă a acestei instituțiuni de binefacere, testatoarea a dispus că soțul său să administreze averea destinată fundațiunii, iar după moartea soțului său administrarea și direcțiunea să fie trecută facultății de medicină din București;

Considerând că acesta fiind cuprinsul și înțelesul dispoziției testamentare a defunctei Ana G. Darvari, ea conține toate elementele unui legat făcut d-r. G. Darvari, cu sarcina de a crea și întreține un azil de alienați; că această interpretare este conformă cu voința testatoarei, așa cum rezultă din dispoziția sa de ultimă voință, și este de natură să dea un efect acestei dispozițiuni, în scopul licit și laudabil ce a urmărit testatoarea;

Considerând că susținerile din motivul de casare, că dispoziția testamentară în chestiune ar conține toate elementele unei substituțiuni fideicomisare, prohibită de lege, sunt nefondate;

Considerând, în adevăr, că din art. 803 din codul civil rezultă că este de esența substituțiunii fideicomisare ca donatarul sau legatarul să fie însărcinat de a conserva liberalitatea și de a o remite după moartea sa altei persoane desemnate de donator sau testator; că legiuitorul prin citatul text de lege a isbit de nulitate atari dispozițiuni pentru rațiunea că bunurile ar fi isbite de o indisponibilitate, și s'ar lovi astfel în principiul circulațiunii lucrurilor, care e fundamentul stării economice a societății moderne;

Considerând că, în speță, dispoziția testamentară atacată în nulitate nu întrunește nici unul din aceste caractere, de oarece, după cum s'a stabilit mai sus, de G. Darvari nu este însărcinat să păstreze vre'o liberalitate și să o remită la moartea sa altei persoane, ci este însărcinat ca în timpul vieții sale să clădească și să întreție un azil de alienați, astfel că liberalitatea trece azilului chiar în timpul vieții legatarului instituit;

Că, dacă, cât a trăit G. Darvari nu a putut strânge bani suficienți pentru clădirea azilului, cum a prevăzut testatoarea și deci nu s'a putut înființa azilul în timpul vieții legatarului, această împrejurare nu poate să schimbe natura și efectele dispozițiunii testamentare;

Că, dispoziția rămâne tot un legat cu sarcini, pe care sunt ținuți să le aducă la îndeplinire moștenitorii lui G. Darvari; iar faptul că, după moartea lui Darvari, facultatea de medicină a cerut și a fost chiar pusă în posesia averii destinate azilului, prin aceasta calitatea pe care o are facultatea de medicină în virtutea testamentului, de a administra și dirigiă azilul, nu s'a schimbat în calitatea de instituit în al doilea loc, pe care voește să i-o atribue recurentul, pentru ca să poată susține că există astfel o substituție fideicomisară;

Că, prin urmare, omisiunea Curții de apel de a se pronunța asupra acestui fapt invocat de recurent nu este esențială, căci nu este de natură să schimbe interpretarea dată testamentului de către instanța de fond;

Considerând că din toate acestea rezultă că Curtea de apel nu a violat art. 803 din codul civil, nu a făcut nici o omisiune esențială și nu a denaturat întru nimic testamentul defunctei Ana G. Darvari, când a interpretat că dispoziția cuprinsă într'ansul constituie un legat cu sarcini iar nu o substituție fideicomisară.

Asupra motivului II de casare:

II. «Violarea art. 808 cod. civ., combinat cu art. 5 cod. civ., și a principiului că nu se poate înființa o persoană morală decât prin lege, precum și a regulii de drept, că condițiunile imposibile anulează întreaga dispoziție, când sunt cauza determinantă a legii.

«In ipoteză că ne-am găsi în fața unui legat cu sarcini, din considerantele Curței rezultă că starea defunctei Ana Darvari nu aparține nici rudelor sale de sânge, nici succesoarei D-rului Darvari, nici Facultății de medicină, ci azilului de nebuni înființat de dânsa, care nu avea, și deci nu are nici astăzi o existență legală. Curtea atribuind acestui azil patrimoniul lăsat prin testament, permite crearea unei persoane morale, cu drepturi patrimoniale admise de codul civil.

«Curtea deși recunoaște că această instituire a unei persoane neexistente a fost cauza determinantă a testamentului, îl menține în întregul lui, violând astfel și art. 808 combinat cu art. 5 cod. civil și regulile de drept menționate».

Considerând că este netăgăduit că o persoană poate în timpul vieții sale să-și afecteze bunurile sale pentru înființarea unei instituțiuni de binefacere și să facă să i se dea recunoașterea de persoană morală din partea statului;

Că facultatea de a crea un asemenea așezământ, constituind exercițiul dreptului de proprietate, poate să fie transmisă prin act de ultimă voință către o altă persoană;

Că, în asemenea caz, legatul nu este adresat unei persoane incerte, cum se susține prin motivul de casare, ci este făcut unei persoane capabile de a primi legatul, adică unei persoane fizice, cu sarcina însă de a crea și întreține un așezământ de binefacere, și de a face bine înțeles să fie recunoscut ca persoană morală de către stat;

Că, în speță, aceasta fiind dispoziția testamentului, atacată ca nulă, Curtea de apel nu a violat întru nimic art. 808 din codul civil când a declarat că o asemenea dispoziție este valabilă;

Că, de aceea, recursul este nefondat.

Pentru aceste motive, în unire cu concluziile d-lui procuror general, respinge.

Observație.— Substituția fidei-comisară, pe care art. 803 o definește în mod incomplet, poate fi definită: o dispoziție prin care un dăruitor sau testator (dispunătorul) obligă o persoană, pe care el o gratifică în primul ordin (instituitul sau însărcinatul, *gravatus*), de a păstra, *în tot timpul vieții sale*, bunurile cari fac obiectul donațiunii sau legatului, și de a le restitui, *la moartea sa*, unei a treia persoane, gratificate în al doilea ordin (substituitul sau fideicomisarul), dacă în acel moment acea persoană se găsește încă în viață.

În legiuirile noastre anterioare¹⁾, substituțiile fideicomisare erau nu numai admise, dar încă privilegiate cu favoare, pentru că erau cel mai bun mijloc de a păstra, prin avere, *porecla neamului*, după cum se exprimă codul Ipsilant (art. 3, capit. pentru moșteniri).

Principiul democratic al societăților moderne, care voește egalitatea între toți membrii aceleiaș familii, eră deci necunoscut, pentru că societatea veche eră eminentemente aristocratică și favoriză clasa boerilor; și fiindcă substituțiile, după cum foarte bine observă Montesquieu (*Esprit des lois*,

1) Vezi codul lui Andr. Donici, capit. 36, § 7 urm.; art. 774 urm., 794 C. Calimach. — Substituțiile fideicomisare erau admise și în codul Caragea, în virtutea dreptului roman, care este soriginea și origina acestei legislații, deși ea nu le prevede anume, pentru că ideile și principiile acestei legiuri, cum și moravurile noastre anterioare aveau de scop conservarea bunurilor în familie; și aceasta rezultă în mod invederat din dispozițiile acestei legiuri relative la moșteniri, unde fetele erau excluse dela succesiune; din dispozițiile relative la protimis, etc. Codul anterior (Ipsilant) prevede, de asemenea, încât privește căminurile părintești, un privilegiu pentru partea bărbătească, ca aceasta din urmă să nu-și peardă *porecla neamului*. Cpr. Tribun. Argeș, Cas. rom. și C. București, *Dreptul* din 1882, No. 23; Bult. Cas. s. 1, anul 1879, pag. 806; *Dreptul* din 1884, No. 69, pg. 557, etc.

Substituțiile fideicomisare erau deci adânc intrate în moravurile noastre, și legiuitorul din 1864, inaugurând o eră nouă, trebuia să le desființeze, căci ele nu se mai potriveau cu noua noastră organizare. Curtea din București afirmă deci, în mod greșit că legiuitorul actual a desființat substituțiile nu pentru a rupe cu trecutul, ci mai mult de temerea viitorului.

«Considerând, zice această decizie, că motivele cari au dat naștere substituțiilor, și cari în urmă au adus, prin reacțiune, oprirea lor, nu s'au prezentat la noi cu aceeaș gravitate ca în Franța. În adevăr, substituțiile erau acolo un mijloc în favorul nobilimei în luptele sale în contra Regalității, instituție care s'a dezvoltat în timpurile feudale, și de unde a rezultat privilegiul primogeniturerii sau masculinității. Or, la noi, regimul feudal n'a prins niciodată rădăcini adânci, și prin urmare, *nici substituțiile nu erau intrate în moravurile noastre* (?). Este adevărat că legiuitorul nostru le oprește, *aceasta însă n'o face în scop de a rupe cu trecutul, ci mai mult de temerea viitorului* (?), etc.», *Dreptul* din 1887, No. 40, p. 318.

Liv. V, ch. 9), erau în strânsă legătură cu dreptul de primogenitură, bunurile erau date sau legate fiului celui mai mare, cu obligația de a le păstra și de a le remite și el, la rândul său, tot fiului său celui mai mare, și așa mai departe în infinit. Din această cauză, cea mai mare parte a avuției naționale, pământul, eră scos afară din comerț, de oarece acei însărcinați de a-l păstra și de a-l remite altora, nu puteau să-l înstrăineze, nu doar că ar fi fost așa de scrupuloși, ci pentru că ei neputând să confere decât niște drepturi rezolubile, nici un cumpărător nu se găsea ca să primească această situație.

Iată în ce termeni un autor de o rară competență²⁾ descrie această tristă stare de lucruri, pe care, mai în toate țările civilizate, legile moderne au condamnat-o cu drept cuvânt :

«Il n'était pas rare alors de voir un chétif mortel déjà affaîssé sur son lit de mort, dicter gravement un testament, où il disposait de ses biens pour tous les siècles à venir, où il faisait la loi à toutes les générations qui devaient se succéder sur la face du globe, et s'épuisait en hypothèses et en combinaisons pour que la chaîne de ses prévisions ne fut jamais interrompue, pour que jusqu'à la fin des temps son patrimoine et son nom ne pussent sortir de la route que sa main débile leur avait tracée... Ces législateurs de la famille prétendaient immobiliser le monde au profit de leur vanité, épuiser une fois pour toutes un pouvoir qui ne peut être équitable et sensé que lorsqu'il s'éclaire de la lumière des faits présents, que lorsqu'il fait, avec une bonté scrupuleuse, cette exacte appréciation des hommes et des choses que ne peut faire le législateur, en traçant des règles nécessairement générales et inflexibles. J'ai vu les exemples les plus ridicules de cette *omnipotence* testamentaire du père de famille, omnipotence qui consistait avant tout à dépouiller de tout pouvoir les pères de famille qui devaient succéder au testateur, etc.»

Substituțiile fideicomisare, statornicind cea mai revoltătoare inegalitate între acei pe cari natura i-a făcut egali, adică între membrii aceleași familii, erau menite să dispară, și în adevăr, codul actual, imitând în aceasta pe legiuitorul revoluționar francez, le-a desființat cu desăvârșire, anulând atât instituția cât și substituția; ba încă legiuitorul nostru a mers și mai departe, neadmitând nici o excepție în această privință.

2) Rossi, *Economie politique*, II, p. 159 (ed. 2-a).

Substituțiile sunt inadmisibile nu numai din punctul de vedere al egalității ce trebuie să domnească între oameni, dar și din alte considerații superioare. În adevăr, 1° ele pun o piedică creditului public, prin aceasta că conferă instituitului sau grevatului o situație aparentă mai avantajoasă, inducând pe cei de al treilea în eroare asupra adevăratei situații a aceluia cu care ei contractează; 2° bunurile substituite, cari mai totdeauna consistă în imobile, sunt de fapt scoase din comerț în detrimentul interesului general, care cere în mod imperios ca ele să circule din mână în mână; 3° instituitul sau grevatul nefiind, până la deschiderea substituției, decât un uzufructuar, după cum îl proclamă art. 778 din codul Calimach (613 C. austriac)³⁾, nu are nici un interes a îmbunătăți fondul, ci numai de a stoarce dintr'ânsul cât va putea mai mult, știind prea bine că dreptul său este vremelnic.

«Considerând, zice Curtea din București, că legiuitorul a oprit substituțiile fideicomisare: 1° pentru motivul că sunt contrare principiului egalității, ele grămădind, pe deoparte, toată averea pe capul celui dintâiu născut dintr'o familie, și așa din fiu în fiu, pentru ca dânșii să poată perpetua splendoarea neamului, iar pedealtă parte, lăsând în sărăcie o serie de alte rude, reduce a imploră sprijinul și binefacerea posesorului unui patrimoniu care trebuia să fie comun, și aceasta nu numai pentru un scurt timp, ci pentru secole; 2° pentru că ele dau drept fiecărui cetățean să stabilească o ordine de succesiune particulară familiei sale, contrar celor statornicite de lege; 3° pentru că pun stavilă la circulara și îmbunătățirea bunurilor, acestea neputând fi înstrăinate, și grevații neavând nici un interes să le îmbunătățească, fiind siliți a le restitui, etc.»⁴⁾

Desființarea substituțiilor se întemeiază deci pe considerații morale, sociale și economice, și pe motive de ordine publică⁵⁾. Ele n'ar mai putea fi reînființate astăzi nici prin lege, căci în Statul român

3) «Rânduitul moștenitor, zice acest text, are driturile și îndatoririle unui întrebuintător de roduri (*eines Fruchtniessers*, zice textul austriac), până când va putea intra în moștenire fideicomisarul subrânduit».

4) Vezi *Dreptul* din 1876, No. 33, pag. 262 și *Dreptul* din 1891, No. 26, col. 2, ultimul considerent. Cpr. Laurent, *Principes*, XIV, 389 urm., 425 și *Droit civil international*, VI, 325.

5) Cpr. Trib. Ilfov, C. București și Cas. rom. *Dreptul* din 1885, No. 36, din 1887, No. 11, 40 și 64; Bult. s. 1, anul 1887, p. 525, etc.— Din împrejurarea că oprirea substituțiilor interesează ordinea publică, rezultă că nulitatea, care rezultă dintr'o substituție fideicomisară, nu poate fi confirmată, nici în mod expres, nici tacitamente. Cas. fr. D. P. 93. 1. 92; Sirey, 94. 1. 500. Vezi și tom. VII al Coment. noastre, p. 52.

orce privilegii de clasă sunt oprite pentru totdeauna (art. 10 și 12 Constit.).

Cu toate acestea, sunt legislații străine, mai cu seamă acele de origină germană, în care substituțiile fideicomisare sunt admise și astăzi cu oarecari restricții⁶⁾. Inconveniente mai sus semnalate ce această instituție de alte timpuri prezintă din îndoitul punct de vedere al intereselor economice și al creditului public, ne autoriză însă a crede că zilele ei sunt numărate.

Cât pentru *majoratele*, pe cari Napoleon I, în atotputernicia sa, s'a încercat a introduce în Franța, în urma reconstituirii monarhiei, ele încă odată sunt contrare pactului nostru fundamental.

Aceste majorate erau niște dotațiuni alipite de un titlu de nobleță, cari se transmiteau cu însuș titlul, prin substituții perpetue, în favoarea persoanelor arătate prin însăș legea instituției. Depărtarea fetelor dela moștenirea părintelui lor, pe care o găsim în codul Ipsilant și în codul Caragea, nu eră decât un fel de majorat.

[Aceste considerații generale odată expuse, venim acum la importanta decizie a Curței de casație, ce publicăm mai sus. Această decizie pune, cu drept cuvânt, în principiu că este de esența substituției fideicomisare ca donatarul sau legatarul să fie însărcinat a conserva liberalitatea și a o remite, *după moartea sa*, unei alte persoane arătate de dăruitor sau testator⁷⁾.

Or, despre ce este vorba în specie? Un legatar universal este însărcinat cu clădirea și întreținerea unui azil de alienați, așa că liberalitatea trece azilului *chiar în timpul vieții legatarului*. Prin urmare, în cazul de față nu există substituție fideicomisară, fiindcă lipsește ordinea succesivă, una din condițiile neapărate a acestei substituții. Este adevărat că art. 803 nu vorbește de această ordine

6) Vezi, de exemplu, art. 608 urm. C. austriac; art. 2100 urm. C. german; art. 781 urm. C. civil spaniol din 1889; art. 488 urm. din noul cod civil elvețian, care devine aplicabil dela 1912, etc. Substituțiile fideicomisare mai există în Anglita (*estate tail*) (v. Er. Lehr, *Droit civil anglais*, 252 urm., p. 164 urm.); în Rusia (*zapovednaia imienya*) (v. Er. Lehr, *Droit civil russe*, I, 298 urm., p. 286 urm.), etc.

7) Cpr. Cas rom. Bult. 1905, p. 180. Vezi și o decizie a Curței din Iași, prin care se anulează testamentul defunctului Stărcă Văleanu, publicată în *Dreptul* din 1881, No. 80, care arată foarte bine condițiile și caracterele substituției fideicomisare. Vezi și tom. IV al Coment. noastre, p. 699 urm. (ed. 1-a).

succesivă, însă acest element al substituției fideicomisare rezultă atât din tradiția veche, cât și din discuțiile urmate înaintea Consiliului de Stat din Franța, din care se dovedește că legiuitorul actual a înțeles a opri substituțiile astfel cum ele se obișnuiau altădată⁸⁾, și în dreptul anterior ordinea succesivă eră caracterul distinctiv al substituțiilor fideicomisare.

«Condiția de a păstră până la moartea primului beneficiar și a resitui la această epocă nu este prevăzută de textul nostru, zice foarte bine tribunalul din Brăila⁹⁾, însă rezultă din chiar natura substituției, astfel cum ea există în dreptul anterior».

Prin urmare, neexistând în specie o substituție fideicomisară, ci *un legat cu sarcină*, Curtea de casație, cu drept cuvânt, a validat testamentul defunctei Ana Darvari. Această soluție nu este nouă în jurisprudența noastră, ea a fost admisă și altădată în afacerea celebră Oteteleşanu-Kalenderu¹⁰⁾.

D. ALEXANDRESCO

CURTEA DE APEL DIN GALAȚI

SECȚIUNEA I.

Audiența dela 1 Decembrie 1909

Președinta d-lui D. G. Tăzlăoanu, prim-președinte

Atanase Demirof cu Banca Marmorosch Blanck și alții

NOVAȚIUNR. — CREANȚĂ. — PRESCHIMBAREA INSTRUMENTULUI PROBATORIU. — PRELUNGIREA TERMENULUI DE PLATĂ. — DACĂ CONSTITUE O NOVAȚIUNE.

GAJ — MATERII PRIME. — CONDIȚIUNI DE CONSTITUIRE A GAJULUI. — ART. 480 COD. COM. — ART. 728 PR. CIVILĂ.

ACȚIUNE REVOCATORIE. — EXERCITARE. — CONDIȚIUNI. — FRAUDĂ. — TERȚIU. — ART. 975 CODUL CIVIL.

1° Schimbarea instrumentului probatoriu al unei creanțe sau prelungirea termenului de plată nu constituie o novațiune și nu are deci de efect stingerea obligațiunei, știut fiind că novațiunea nu se presupune, ci trebuie ca intențiunea părților de a novă să fie clar manifestată.

8) Vezi art. 774 din codul Calimach (608 C. austriac), care vorbește de obligația instituitului de a lăsa *la moartea sa*, altuia averea primită dela testator.

9) Trib. Brăila, *Dreptul* din 1883, No. 59.

10) Vezi Cas. rom. Bult. 1892, p. 184 urm. și *Dreptul* din 1892, No. 25. Tot în acest sens se pronunțase și instanțele de fond (Trib. Ilfov și C. București), *Dreptul* din 1889, No. 46 și din 1891, No. 12. Vezi tom. IV al Coment. noastre, p. 509 (ed. 1-a). Decizia pronunțată de Curtea de casație în această afacere, pe care o menționează și Planiol (III, 3345), a fost publicată și aprobată în revistele străine de drept. Vezi Sirey, 92. 4. 17 (cu nota lui Labbé) și D. P. 93. 2. 4, nota a (nota lui Beudant). Vezi și Tratatul nostru în limba franceză, p. 61, nota 2 și p. 151, nota 1.

2° Prin art. 480 din codul de comerț, legiuitorul, prin derogățiune dela dreptul comun a prevăzut că se permite constituirea de gaj și asupra materiilor prime, fără să fie remise în posesiunea creditorului, însă impune ca în actul de gaj să se indice în mod clar numărul, natura, calitatea și locul unde se află obiectul gajat, transcriindu-se actul de gaj și la tribunalul locului, în registrul prevăzut de art. 728 din procedura civilă.

3° Pentru exercitarea acțiunii revocatorie, prevăzută de art. 975 din codul civil, se cere pe lângă prejudiciu și faptul că debitorul a făcut actul cu intențiunea de a se face insolubil în paguba creditorilor, precum și că cel de al treilea a știut că acest act la care a participat eră prejudiciabil creditorilor.

No. 36. — S'au prezentat: apelantul, asistat de d-nii avocați E. Niculescu și I. Călcăiurescu; intimații, prin d-nii avocații I. Fotino, N. D. Ciapăru, T. Missir și D. Popescu.

Curtea,

Având în vedere apelul făcut de Atanase Demirof, contră sentinței comerciale a tribunalului Tulcea No. 37 din 1909, prin care i s'a respins cererea de a fi înscris la masa falimentului I. D. Tabacof ca creditor gagist cu actele de gaj din 11 și 14 Octombrie 1908 în baza cambiilor depuse cu petiția înregistrată la No. 5289 din 1909, întrucât acele cambii nu mai au valoarea juridică, fiind preschimbate în altele noi de aceeași valoare;

Având în vedere că apelantul Atanase Demirof tinde prin apelul său a i se admite cererea făcută pentru înscrierea sa ca creditor gagist în baza primelor 17 cambii garantate prin actele de gaj ce a depus spre verificare, căci deși acele cambii au fost preschimbate, însă aceasta nefiind decât o prelungire de plată a vechei datorii, nu se poate considera că ar fi avut loc o novațiune, și întrucât a renunțat de a se mai servi de cambiile noi, a insistat să fie admis ca creditor gagist, însă numai cu suma de 45.700 lei, întrucât a primit dela garanți restul de 19.000 lei;

Având în vedere că contestatorii dela prima instanță Banca Marmorosch Blanch et C ie, P. Rallis și Max Zuckerberg au susținut că apelantul să fie înscris numai ca creditor chirografar cu suma de 45.700 lei, la cât și-a redus creanța sa, iar nu ca creditor gagist, pentru că actele de gaj nu întrunesc condițiunile prevăzute de art. 480 din codul comercial, de oarece nu se desemnează printr'ânsele calitatea obiectelor amanetate; iar în caz când aceste acte s'ar găsi valabile ca formă, cer anularea lor, pe temeiul art. 725 din citatul cod, pentru motivul c'au fost făcute în fraudă creditorilor, iar jude-

cătorul-sindic a conchis la respingerea apelului pentru motivele din sentința tribunalului;

Având în vedere că, judecătorul-sindic al tribunalului Tulcea, s'a opus atât înaintea tribunalului cât și înaintea Curței la admiterea cererei apelantului, pe motiv că cambiile prezentate spre verificare, fiind preschimbate prin altele, cari au fost retrase dela verificare, au rămas fără valoare juridică față de masa falimentului;

Având în vedere că preschimbarea instrumentului probatoriu a unei creanțe sau prelungirea termenului de plată, nu constituie o novațiune și prin urmare stingerea obligațiunei, știut fiind că novațiunea nu se presumă, ci trebuie ca intențiunea părților de a novă să fie clar manifestată;

Având în vedere că, în specie, nu este decât o prelungire de termen pentru plata creanței vechi, constatată prin polițele prezentate spre verificare, întrucât nouile polițe erau emise pentru aceeași sumă;

Că, așa fiind, creanța apelantului în sumă de 45700 lei, la cât a fost redusă înaintea Curței, este bine constatată prin polițele depuse spre verificare și deci apelantul cată a fi admis între creditorii falitului I. D. Tabacof cu această sumă, rămânând să se discute mai departe numai existența și validitatea actelor de gaj pentru asigurarea acestei sumi;

Având în vedere că contestatorii dela primă instanță pretind că actele de gaj în virtutea cărora apelantul a cerut să fie înscris cu arătata sumă ca creditor privilegiat, nu pot fi opozabile creditorilor falitului, neîntrunind condițiunile prevăzute de art. 480 din codul comercial;

Văzând art. 480 din codul comercial cu modificările introduse prin legea dela 11 Martie 1906, prin care numiții contestatori își întemeiază susținerile lor;

Având în vedere că prin acest articol legiuitorul, prin derogățiune dela dreptul comun, a prevăzut că se permite constituirea de gaj și asupra materiilor prime, fără a fi remise în posesiunea creditorului, însă impune că în actul de gaj să se indice în mod clar, numărul, natura, calitatea și locul unde se află obiectul gajat, transcriindu-se actul de gaj și la tribunalul locului în registrul prevăzut de art. 728 din procedura civilă;

Având în vedere că, în specie, din examinarea actelor de gaj de care s'a servit apelantul Demirof, în susținerea cererei sale, se vede că nu sunt îndeplinite în totul cerințele citatului articol, căci deși este determinat numărul, natura și locul unde se află obiectele puse în gaj, nu se arată însă calitatea lor. În adevăr, se arată că se constituie gaj piei de viței și mânzați, și piei de vite cornute mari, materii prime, dar nu se specifică dacă aceste piei sunt sărate, uscate, etc., fiind știut că în materie de pielărie calitatea joacă un rol însemnat, prețul variind foarte mult, după calitatea pielei, astfel sunt piei de boi sărate, uscate, lucrate în scumpie sau scoarță din țară, piei de boi sărate, uscate sau lucrate,

de Budapesta, piei de boi ruseşti, piei de boi de Rio-grande, americane; acelaş lucru şi pentru pieile de viţei sau mânzaţi şi altele, toate aceste variate calităţi intră în categoria materiilor prime, aşă că prin nedeterminarea calităţii pieilor puse în gaj, nu s'a îndeplinit una din condiţiunile cerute de citatul articol;

Că nedeterminarea calităţii pieilor în modul arătat, a avut de efect că nu s'a putut individualiza pieile gajate după cum rezultă din inventarul format de judecătorul-sindic, în care se arată cu totul alte piei că ar fi constituinte gajul lui Demirof, cari nu corespund după calitatea lor, cu cele prevăzute în menţionatul act şi nici nu se mai aflau în locurile arătate prin acele acte;

Că, astfel, citatele acte nefiind făcute în condiţiunile prevăzute de art. 480 citat, sunt inopozabile faţă de masa creditorilor falitului I. D. Tabacof;

Având în vedere că, dealtmintearea, chiar dacă s'ar admite că aceste acte ar fi valabile ca formă, totuş cată a fi anulate ca fiind făcute în fraudă celorlalţi creditori ai falitului. În adevăr, art. 725 din codul comercial prevede că toate actele, plăţile şi înstrăinările făcute în fraudă creditorilor, în orice timp ar fi fost făcute, trebuiesc să fie anulate conform dispoziţiunilor art. 975 din codul civil;

Având în vedere că, pentru exercitarea acţiunii revocatorie, prevăzută de art. 975 c. civ., se cere pe lângă prejudiciu şi faptul că debitorul a făcut actul cu intenţiune de a se face insolvabil în paguba creditorilor (*consilium fraudis*), precum şi că cel de al treilea a ştiut că acest act, la care a participat, eră prejudiciabil creditorilor (*consciis fraudis*);

Având în vedere că, în specie, există toate condiţiunile cerute de citatul articol pentru a se putea anulă menţionatele acte.

(Urmează considerentele de fapt, din cari Curtea şi-a format convingerea că apelantul Demitrof avea perfectă cunoştinţă despre starea de insolvabilitate a debitorului şi că această stare se mărea în paguba celorlalţi creditori, prin actele ce se consfinţea în favoarea sa).

Că, astfel fiind, şi al doilea motiv invocat de contestatori, cari sunt creditori anteriori constituirei gajului, se găseşte întemeiat şi ca atare cată a se admite, declarându-se nule actele de gaj, de cari se servă apelantul, ca fiind făcute în fraudă celorlalţi creditori.

Că, faţă cu cele expuse, cată a se admite, în parte, apelul făcut de Atanase Demitrof şi a se înscri la masa falimentului Ion D. Tabacof numai ca creditor chirografar cu suma de 45.700 lei, la cât şi-a redus creanţa sa, în baza celor 17 cambii, prezentate spre verificare cu petiţia înregistrată la No. 5299 din 7 Martie 1909, reformându-se sentinţa apelată în acest sens.

Pentru aceste motive, admite, în parte, apelul, etc.

Semnaţi: D. G. Tăzlaşuanu, D. V. Buzdugan, T. Istrati,
Al. Bărsescu, Th. Rădvan.

TRIBUNALUL ILFOV, SECŢIUNEA III

Audienţa dela 19 Octombrie 1909

Preşedinţa d-lui P. Hagiopol, Preşedinte

P. Teodorescu şi alţii cu Maria I. Anghel

TESTAMENT. — OBLIGAŢIUNE DE CONSERVARE ŞI REMITERE. — SUBSTITUŢIUNE FIDEICOMISARĂ. — PROIBIŢIUNE. — ART. 803 DIN CODUL CIVIL.

În materie de testament nu există apreciere sau interpretare suverană din partea judecătorului, decât atunci când se găseşte faţă de diferite clauze obscure, pe cari caută să le concilieze unele prin altele, şi numai în acest caz îi este permis să incline pe cât posibil pentru validarea testamentului, iar nu şi atunci când termenii testamentului sunt categorici şi când judecătorul dacă ar căută să concilieze acele dispoziţii în favoarea testamentului ar fi să adaoge sau să schimbe termenii şi dispoziţiunile cuprinse în testament, ceea ce nu-i este permis.

Astfel, când din temenii testamentului rezultă clar şi categoric că obligaţiunea de conservare şi remitere pentru cel în favoarea căruia s'a testat, judecătorul găsindu-se în faţa unei substituţiuni fideicomisare, are a anulă testamentul, ca contrar dispoziţiunilor legale prevăzute în art. 803 c. civ.

Tribunalul,

Având în vedere acţiunea făcută de Petre Teodorescu, Zoia Teodorescu şi Tudora I. Ţigănuş, prin petiţia înregistrată la No. 1966 din 1909, prin care cere anularea testamentului defunctului Ion Anghel autentificat la No. 5394 din 1904, pentru motiv de substituţiune fideicomisară şi în consecinţă delăsarea de către Maria I. Anghel în mâinele reclamanţilor ca fraţi vitregi şi deci moştenitori ai numitului defunct, întreaga avere cuprinsă în acel testament adică imobilul din Bucureşti strada Buzzeşti No. 10 şi averea prevăzută în inventarul dresat în ziua de 12 Decembrie 1908 de magistratul-stagiari al judecătoriei de ocol VI Bucureşti;

Având în vedere că defendoarea prin avocat Cesărescu se opune la această cerere pe următoarele motive de drept: nu rezultă din testament că sunt îndeplinite cerinţele legii ca să existe substituţiune fideicomisară; 1) căci, într'adevăr pe lângă alte condiţii se cere de asemeni ca să existe dubla instituţiune de erede; or, în speţă se lasă uzufructul soţiei, iar nuda proprietate fraţilor; ca atare deci sunt coprinse bunuri diferite; iar în caz de îndoială, tribunalului îi incumbă sarcina de a căută să interprete întotdeauna testamentul în sensul valabilităţii; 2) nu rezultă din testament obligaţia de conservare şi remitere, obligaţii ce trebuiesc exprimate în termeni formali şi ca atare nefiind îndeplinite cerinţele legii, nu

poate fi vorba de anularea testamentului pentru substituție fideicomisară ;

Considerând că, conform dispozițiunii art. 803 din codul civil, ca să existe substituțiune fideicomisară se cere ca testamentul să conțină o dublă instituțiune de herede, cari se succed unul altuia, după un laps de timp și ca primul instituit să fie obligat să conserve averea și s'o remită celui d'al doilea instituit ;

Având în vedere că din testament rezultă că se lasă de către testator întreaga sa avere soției sale Maria I. Anghel care s'o stăpânească în deplină proprietate și nesupărată de nimeni până la încetarea ei din viață, iar după încetarea ei din viață aceiași avere va fi moștenită de către frații testatorului și surorile soției sale ;

Având în vedere că din termenii întrebunțați în sus zisul testament reese că pe aceiași avere este o dublă instituție de herede, urmând că mai întâi această avere să fie moștenită de soție, iar după un laps de timp care este durata vieții ei, în virtutea aceluiași act, este moștenită de frații săi și surorile soției sale ;

Având în vedere că nu se poate admite, după cum pretinde defendorul, că ar fi vorba de uzufruct și nudă proprietate, dat fiind termenii clari și categorici întrebunțați de testator care spune că lasă soției deplina proprietate ;

Având în vedere alegațiunea făcută de Maria Anghel prin avocatul său Cezărescu, cum că tribunalului îi incumbă sarcina de a vedea care a fost intenția defunctului, căutând pe cât posibil a valida mai degrabă decât a anula testamentul ;

Considerând că, în materie de testament, este constant admis atât în doctrină cât și în jurisprudență cum că nu există apreciere sau interpretare suverană din partea judecătorului decât atunci când se găsește față de diferite clause obscure pe cari caută să le concilieze unele printr'alte și în acest caz numai îi este permis să caute pe cât posibil să incline pentru validarea testamentului ;

Având în vedere că atunci când există ca în speță termeni clari și categorici, căci se spune că se lasă, întreaga avere în deplină proprietate soției, iar la moartea ei, aceiași avere să fie moștenită de frații lui și surorile soției, a voi a vedea cum că este vorba de uzufruct și nudă proprietate, nu înseamnă a concilia clause obscure, ci din contră a adăoga sau a schimbă termenii și dispozițiile testamentului, lucru ce nu este permis.

Având în vedere că legiuitorul cere de asemeni pentru ca să existe substituțiune fideicomisară ca primul instituit să fie obligat a conserva averea și s'o remită celui de al doilea instituit ;

Considerând că formalismul ce eră obligatoriu în vechiul drept roman, astăzi în dreptul modern a dispărut, așa că pentru obligațiunile de conservare și remitere nu se cer termeni sacramentali, fiind de ajuns pentru con-

statarea lor ca ele să rezulte în mod neîndoelnic din expresiunile întrebunțate de testator și în acelaș timp să dea naștere la o obligație pentru grevat și la un drept pentru apelant în caz când n'ar fi existat prohibițiunea stabilită de lege prin art. 803 din codul civil ;

Având în vedere că obligația de conservare impusă primului instituit reese cu suficiență din împrejurarea că aceiași avere și în virtutea aceluiaș testament este lăsată celui d'al doilea instituit după încetarea din viață a primului ; că, dar, pentru ca secundul să o poată moșteni urmează neapărat ca primul să fie obligat a conserva, rezultând pentru el prohibițiunea de înstrăinare, de oarece nu este decât un stăpânitor vremelnic, averea având să treacă celui de al doilea instituit ;

Având în vedere că drepturile celui de al doilea instituit rezultând din acelaș act și prin voința testatorului, este cert că dânsul în cazul când art. 803 din codul civil n'ar opri substituțiunile, ar avea dreptul de a cere primului instituit la ajungerea termenului averea legată ;

Că dar, așa fiind, întrucât testamentul conține o adevărată substituțiune fideicomisară și de oarece art. 803 din codul civil le proibă, urmează a anula testamentul ;

Având în vedere că se constată în fapt că Maria Anghel fiind pusă în posesia întregei averi a defunctului Ion Anghel în baza sus numitului testament, urmează a fi obligată a delăsa în mâinile reclamantilor ca moștenitori ab intestat ai defunctului I. Anghel toată această avere, rezervând dreptul reclamantilor că în ceiace privește venitul să se discute prin osebită acțiune.

Pentru aceste motive, redactate de d-l magistrat-stagiatar C. Tatovici, admite acțiunea.

Semnat, Hagiopol.

Observație. — Vezi asupra chestiunii judecată de tribunalul Ilfov, cu privire la substituțiunile fideicomisare oprite prin art. 803 din codul civil, importanta decizie a Curței de casație, publicată tot în acest număr al ziarului, precum și magistrala observație a profesorului dela Iași, care însoțește această decizie.

S. R.

BULETINUL PUBLICAȚIUNILOR JUDICIARE

Președintele Tribunalului Dâmbovița

PUBLICAȚIUNE

No. 42486. — 1909 Decembrie 1.

Conform art. 14 din regulamentul de administrațiune publică pentru serviciul portăreilor, se publică spre generala cunoștință, că orce persoană care ar avea vre-o pretențiune contra garanției ipotecare înscrisă la acest tribunal sub No. 13 din 1898, pentru postul de portărel al defunctului Petre Popescu, să-și prezinte reclamațiunea sa la acest tribunal, în termen de trei luni dela data acestei publicațiuni, căci după expirarea acestui termen, dacă nu se va ivi nici o pretențiune, tribunalul va ridică inscripțiunea ipotecară.

p. Președinte, C. Nacian.

p. Grefier, G. Popovici.